

KAJ BO PRINESEL NOVI KODEKS JAVNIH DELNIŠKIH DRUŽB?

Konec septembra bo dan v javno razpravo nov kodeks upravljanja javnih delniških družb, ki ga oblikujejo Ljubljanska borza, Združenja nadzornikov Slovenije in Združenje Manager. Največ pozornosti bo namenjene delovanju nadzornega sveta. | Gorazd Podbevšek

Prvi kodeks upravljanja javnih delniških družb so pred petimi leti, natančneje 18. februarja 2004, pripravili in podpisali Ljubljanska borza, Združenje Manager in Združenja članov nadzornih svetov. Od takrat je bil spremenjen dvakrat – decembra 2005 in februarja 2007. Pri obeh spremembah je šlo za popravke veljavnega besedila zaradi sprememb zakonodaje in prakse korporativnega upravljanja. Vzroki za letošnje popravke so enaki. Od začetka leta 2007 se je veliko stvari spremenilo, saj so bile sprejete številne spremembe nekaterih osnovnih zakonov korporacijskega prava, poleg tega se je nekoliko spremenila praksa korporativnega upravljanja, njeno (ne)razumevanje in (ne)poznavanje pri nosilcih upravnih in nadzornih funkcij.

Ob pripravah na prenovu kodeksa se je strokovna skupina najprej odločala o njegovi obliki. Sprejeta je bila odločitev za resnejši poseg, namesto redakcijskih popravkov bo nastal drugačen kodeks, ki bo vseboval samo priporočila in bo preglednejši, enostavnejši in vsebinsko bolj sistematično zastavljen. Vsebina je razdeljena na šest poglavij (Okvir upravljanja družb, Razmerje med družbo in delničarji, Nadzorni svet, Uprava, Neodvisnost in lojalnost, Revizija in sistem notranjih kontrol, Transparentnost poslovanja), pri poglavjih pa so navedena posamezna načela s pripadajočimi izvedbenimi načeli. Posamezna načela imajo še dodatne obrazložitve, v katerih so natančno navedene tudi razlike glede na prejšnji kodeks, kar bo porabnikom olajšalo privajanje na drugačno zasnovano.

Sedaj veljavni Kodeks je bil sprejet 18.2.2004 in bil spremenjen dvakrat – decembra 2005 in februarja 2007.

Zakonske določbe so izpuščene

Ena večjih novosti je, da smo izpustili vse obvezujoče določbe veljavne zakonodaje, ki se nanašajo na sistem upravljanja javnih delniških družb. Zakonske določbe so minimum korporacijskega upravljanja, zato menimo, da so ga družbe v zadnjih petih letih od uveljavitve kodeksa že dodobra spoznale, zato bi bilo nesmiselno še naprej ponavljati zakonska pravila. Ostajajo samo tiste določbe, ki imajo naravo priporočil, ta pa niso pravno zavezujoča. Družbe sicer morajo odstopanje od določb kodeksa enkrat letno objaviti v izjavi o upravljanju, da so vlagatelji seznanjeni z odstopanjem in tudi z vzroki zanj. Priporočil kodeksa, katerih neupoštevanja ni treba pojasniti, pa ni več v njem.

Zdajšnja struktura, pri kateri je bilo treba biti pozoren na besedne zveze »naj«, »mora« ali »priporočila se«, saj je vsaka spremenila naravo določbe, je bila preveč kompleksna in je povzročala zmedo med izdajatelji. Kar je umeščeno v novi kodeks, je priporočilo z naravo »uporabi ali pojasni«, morebitne razlage ali predlogi, ki nimajo te narave, pa so navedeni v obrazložitvah kodeksa. Sistem upravljanja in poznavanje korporacijskega zakonskega okolja sta v zadnjih letih tako napredovala, da je informativna vloga starega kodeksa postala manj pomembna.

Novi kodeks je zaradi obrazložitvev nekoliko obširnejši, vsebino pa ureja drugače kot veljavni. Predvsem smo vanj umestili nekatera nova poglavja, denimo Okvir korporativnega upravljanja in Neodvisnost in lojalnost, po drugi strani pa smo nekatera opustili (Razmerje med družbo, delničarji in drugimi interesnimi skupinami; Upravni odbor).

Novi poudarki pri odnosu uprava-nadzorni svet

Za razumevanje sprememb, ki jih prinaša novi kodeks, si poglejmo konkretne novosti po posameznih sklopih. Novo je poglavje

Okvir upravljanja družb. Zajema določitev ciljev družbe kot instituta, ki ga sicer že dobro poznamo iz veljavnega kodeksa, vendar mu novi namenja več pozornosti in ga natančneje razčlenjuje. Jedro poglavja je sodelovanje uprave in nadzornega sveta, ki morata s skupnimi močmi oblikovati in sprejeti politiko upravljanja družbe in jo tudi predstaviti drugim deležnikom. Žal se je v praksi marsikje pokazalo, da tudi javne družbe nimajo dovolj dobro definirane sistema korporativnega upravljanja, zato je še kako pomembno, da usmerimo moči v razvoj tega področja, saj bomo le tako lahko dosegli sodobne mednarodne standarde dobrega upravljanja družb. Dobra politika upravljanja družbe združuje več elementov: jasno zastavljene cilje družbe, jasno definirane vloge in način delovanja posameznih organov, učinkovito sodelovanje med družbo in deležniki ...

Kodeks predvideva aktivnejše delovanje nadzornih svetov, saj so bili ti v preteklosti pogosto pasivni.

Iz sestavin politike upravljanja je jasno, da ne gre za dokument, ki bi se nanašal pretežno na upravo, zato mora pri njegovem oblikovanju sodelovati tudi nadzorni svet. Ker so nadzorni sveti ravno na področju učinkovitega upravljanja v preteklosti pogosto delovali precej pasivno in neučinkovito, skuša kodeks doseči njihovo aktivnejše delovanje in večjo skrbnost pri izvrševanju bistvenih nalog (na primer vrednotenje uprav in sistemov nagrajevanja, kadrovanje uprav, način in preglednost predlaganja novega nadzornega sveta). Politika upravljanja je javen dokument in se oblikuje kot zaveza za naprej in ne razkritje za nazaj, kot denimo izjava o upravljanju, ki jo zahtevata tudi ZGD in kodeks, zato bi lahko postala jasen znak vlagateljem in drugim deležnikom o ravni korporativnega upravljanja in delovanja organov posamezne družbe.

Poglavje Razmerje med družbo in delničarji je zaradi zakonsko določenega razkrivanja prakse krajše, vendar bistvenih vsebinskih razlik v primerjavi z veljavnim kodeksom ni. Druge interesne skupine so zdaj umeščene v prvo poglavje.

Pomen nadzornih svetov raste

Najobširnejše je ostalo poglavje o nadzornem svetu, saj je to področje zakonsko manj normirano, na številnih področjih, kot so določitev konkretnih postopkov kandidiranja članov nadzornih svetov, delovanje nadzornega sveta, vloga predsednika in sekretarja nadzornega sveta, pa se je izoblikovala določena dobra praksa, ki bistveno pomaga nadzornim svetom k odgovornemu izpolnjevanju svojih nalog. K obširnejši ureditvi nas je spodbudilo tudi dejstvo, da so slovenski nadzorni sveti dosegli skrb vzbujajoče 57. (to je zadnje) mesto po analizi konkurenčnosti okolij IMD (The IMD World Competitiveness Yearbook, leto 2009), zato je upoštevanje načel dobre prakse tu izjemno pomembno.

Delo nadzornih svetov postaja čedalje pomembnejše ne le pri nas, ampak na svetovni ravni, saj so trenutne gospodarske razmere razkrile, kako potrebno je imeti dober, strokoven in odgovoren nadzorni svet, ki mora ravnati aktivno v razmerju do uprave in zavzemati pomemben položaj pri nadzoru družbe. Kodeks uvaja dodatni kriterij neodvisnosti od večjih delničarjev pri presoji neodvisnosti članov nadzornih svetov. Pri nas je namreč preveč delegatskega delovanja številnih slovenskih nadzornikov, kar je v

nasprotju s skrbjo za dolgoročne interese družbe. Druga novost je jasneje opredeljen postopek uvajanja članov nadzornih svetov, kar je ključno za dobro razumevanje korporativnega upravljanja. Poudarjena je večja transparentnost pri predlaganju kandidatov za člane nadzornega sveta. Spremembe so tudi pri ureditvi komisij, ki so v novem kodeksu navedene in pojasnjene med prilogami.

Pod drobnogledom bodo plačila upravi

Poglavje Uprava je v novem kodeksu urejeno krajše v primerjavi s sedanjim. Razlog je strukturna umestitev posameznih določb o lojalnosti in nasprotju interesov v samostojno poglavje, poleg tega pa je delovanje uprav v smislu korporativnega upravljanja v Sloveniji pogosto manj problematično od delovanja delničarjev in nadzornih svetov. Zaradi sprememb mednarodne dobre prakse (priporočilo Evropske komisije) in posledično zakonodaje je v primerjavi s sedanjim kodeksom precej novosti na področju plačil upravi. Povečala se je vloga delničarjev, jasneje je definirana transparentnost plačil in razkritja na tem področju. Kljub slabi (a politično všečni) praksi zlasti v družbah, povezanih z državo, v kodeksu nismo odstopali od sodobnega sistema plačil upravi. Ta naj bo povezan z rezultati in naj temelji na konkretnih merilih, jasnem in transparentnem procesu, ne pa da je podrejen logiki plačilnih razredov in arbitrarnih absolutnih omejitev.

Novi kodeks ne vsebuje več načel o upravnih odborih. Razloga za takšno odločitev sta obstoječa pretežno dvotirna urejenost slovenskih javnih delniških družb in slabo definirana domača dobra praksa. Zato je v preambuli kodeksa zapisano, da družbe z enotirnim sistemom za urejanje delovanja upravnega odbora smiselno uporabljajo načela, ki veljajo za nadzorni svet in upravo z določenimi razlikami.

Poglavje Neodvisnost in lojalnost smo v novi kodeks umestili zaradi manjšega ponavljanja in poenostavitve, saj se tu združujejo načela, ki veljajo tako za nadzorni svet kot za upravo.

Pri oblikovanju poglavja Revizija in sistem notranjih kontrol smo povzeli dosedanje vsebinske določbe in jih posodobili z novo mednarodno dobro prakso.

Cilj poglavja Transparentnost poslovanja je povečati transparentnost poslovanja javnih delniških družb. V sedanjem kodeksu je ta tematika sicer umeščena pod poglavje Razkritja, ki je bistveno daljše, saj povzema ekstenzivno regulacijo na tem področju. Vsebinskih odmikov ni, saj namen ostaja enak – z nadstandardnimi priporočili povečati kakovost poročanja in obveščanja.

Javna razprava

Konec septembra bo osnutek novega kodeksa zaokrožil v javnosti. V javni razpravi lahko sodelujejo vsi, ki želijo prispevati k razvoju korporativnega upravljanja. Člani Združenja Manager so vabljeni k aktivnemu sodelovanju v razpravi o osnutku novega kodeksa, saj ga tako lahko pred sprejemom in uveljavitvijo naredimo še učinkovitejšega. Tako bi bil lahko tisto orodje, ki ga bodo javne delniške družbe pa tudi druga podjetja prepoznali in sprejeli kot kompas pri doseganju dobrega sistema upravljanja družbe. ■

Gorazd Podbevšek je direktor družbe RMG in strokovnjak za korporativno upravljanje. Kot pravni svetovalec sodeluje pri nastajanju kodeksa upravljanja javnih delniških družb.
